

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Bureau Woordvoering kabinetsformatie
t.a.v. Informatieur Letschert
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

18-12-2025

Geachte mevrouw Letschert,

De Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ), het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren, Free Press Unlimited (FPU), de Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ) en NDP Nieuwsmedia vragen uw aandacht voor de oproepen vanuit ambtenarij en sommige politieke partijen om de Wet open overheid (Woo) vergaand aan te passen, slechts enkele jaren na de invoering van deze wet.

Deze suggesties wekken verbazing, zijn verontrustend en prematuur.

Het inperken van de openbaarheidswetgeving is geen oplossing voor de problemen die ervoor zorgen dat verzoeken op basis van de Woo veel (en zelfs steeds meer) tijd en inzet vergen. De oorzaken zijn diepgeworteld. Ze komen voort uit achterstallig onderhoud aan de informatiehuishouding en een bestuurscultuur die transparantie nog te vaak als risico ziet in plaats van als essentieel voor de democratie.

Wij staan daarom zeer kritisch tegenover een eventuele hervorming van de Woo die tot vergaande begrenzing zou leiden. Wettelijke inperkingen van het recht om overheidsdocumenten op te vragen raken rechtstreeks aan de controlerende functie van journalisten.

Begrenzing Woo

De afgelopen weken klonken aanzetten om de Woo aan te passen om de uitvoering ervan te verbeteren. De fractievoorzitter van het CDA noemde de Woo als voorbeeld van 'doorgeschoten regelgeving' die hij aan de formatietafel wil bespreken.

In een brief aan de informateur spraken de secretarissen-generaal van de ministeries de wens uit de Woo te hervormen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken adviseert in een ander schrijven aan de informateur 'de Woo te vereenvoudigen en te begrenzen'.

Het departement dringt erop aan dat grenzen gaan gelden voor de omvang van Woo-verzoeken. Een ander idee is om documenten, zoals interne mails, ambtelijke adviezen en concepten, uit te sluiten van openbaarmaking op basis van de Woo. Ook klinkt er een pleidooi voor het aanscherpen van uitzonderingsgronden, op basis waarvan bestuursorganen in het kader van algemeen belang informatie kunnen weigeren.

Prematuur

De pleidooien voor een aanpassing van de wet zijn voorbarig. De Wet open overheid is na tien jaar zorgvuldige beraadslaging in het parlement pas in 2022 ingevoerd. De wet verving de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) als belangrijk middel voor journalisten en andere burgers om toegang tot overheidsinformatie te krijgen.

De Woo kreeg na het toeslagenschandaal een belangrijke rol toebedeeld in de totstandkoming van een nieuwe, open en transparante bestuurscultuur. Tegelijkertijd was duidelijk dat bestuursorganen te maken hadden met langdurig achterstallig onderhoud aan de informatiehuishouding. Het was op voorhand helder dat met de invoering van de nieuwe wet (de Woo) deze problemen, waar de oude wet (Wob) ook al mee kampte, niet ineens opgelost zouden zijn en dat structurele verbetering nog jaren zou kosten.

Maar wellicht het grootste obstakel is een wijdverspreide cultuur waarin bestuur en ambtenarij transparantie niet in de eerste plaats zien als fundamenteel voor een goed functionerende democratie maar als potentieel risico. Het gevolg is een groot aantal beheersmaatregelen die tijdens het beslisproces zeer veel tijd in beslag nemen. Daardoor is het vaak, ongeacht de omvang van een verzoek, niet mogelijk om tijdig een besluit op een Woo-verzoek te nemen. Het is niet uitzonderlijk dat het samenspel van uitgebreide tekenlijn, zienswijzeprocedures en interne weerstand of ambivalentie rond openbaarmaking één of twee jaar in beslag neemt.

Op dit moment zijn lopende onderzoeken naar het functioneren van de Woo nog niet afgerond. Ook heeft een wetsevaluatie, zoals die vijf jaar na de invoering van een wet dient te gebeuren, nog niet plaatsgevonden. De NVJ, NGvH, FPU, VVOJ en NDP Nieuwsmedia kunnen zich - zeker in dit stadium - geen hervorming van de wet voorstellen, laat staan een vergaande begrenzing. Bij een premature aanpassing is het risico groot dat deze resulteert in een minder transparante overheid, met alle onwenselijke gevolgen van dien.

Funest

De nu voorgestelde inperkingen moeten de werklast verminderen, maar zullen vooral funest uitpakken voor de beoogde transparantere overheid. Het uitsluiten van bepaalde documenten van openbaarmaking miskent de Nederlandse praktijk waarin het handelen en de besluitvorming van overheden vaak louter blijkt uit mails, apps, ambtelijke adviezen en concepten. Zolang deze informele verslaglegging de norm is, betekent uitsluiting van dit type documenten een directe inperking van onontbeerlijke transparantie.

De voorstellen om de omvang van Woo-verzoeken te begrenzen, onderkennen niet dat het vaak niet de verzoekers zijn die vragen om grote aantallen documenten. Bestuursorganen kunnen met name met professionele verzoekers zoals journalisten afspraken maken over beperking van de omvang van het verzoek. Dat kan door open en eerlijk te communiceren over de informatie die er is, of vertrouwelijke voorinzage te bieden. Verzoekers kunnen zo kiezen welke stukken zij wel of niet willen ontvangen. In de praktijk kiezen overheden er vaak zelf voor om een zo breed mogelijke zoekslag te doen en merken verzoekers pas na het besluit op hun Woo-verzoek welke documenten er waren. Niet zelden leidt dat tot openbaarmaking van grote hoeveelheden documenten die een verzoeker niet nodig heeft.

Vertrouwen

Voor het vertrouwen in de politiek en de overheid is het onontbeerlijk dat journalisten gebruik kunnen blijven maken van een uitgebreid recht op overheidsinformatie en de ruimhartige

toepassing daarvan. De aanpassingen van de wet die nu worden gesuggereerd, zijn daarmee contrair. Kiest de politiek toch voor aanpassing van de wet zoals geopperd, dan riskeert zij dat Nederland wordt teruggeworpen tot het niveau van de openbaarheidswetgeving van tientallen jaren geleden, toen de eerste Wob werd ingevoerd.

De Wet open overheid was bedoeld om overheden transparanter te maken. Zij moest ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is.

Deze beloften zijn helaas nog niet waargemaakt. De overheid moet eerst haar eigen processen verbeteren voordat geoordeeld kan worden of de wet goed functioneert.

Onze oproep is daarom:

1. **Investeer in een goede informatiehuishouding en informatiespecialisten;**
2. **Geef Woo-ambtenaren een onafhankelijker mandaat binnen elk ministerie;**
3. **Zorg dat interne processen minder tijd kosten en dat minder mensen een handtekening onder een Woo-besluit hoeven te zetten;**
4. **Maak gebruik van de *best practices*, zoals de VVOJ die samen met de Open State Foundation dit jaar in [een witboek](#) presenteerde.**

Wij vertrouwen erop dat de bestuursorganen voortvarend aan de slag gaan met het doorvoeren van verbeteringen zoals die passen binnen het kader van de wet zoals die er nu ligt. Wij zijn onverminderd bereid in gesprek te gaan met politici en ambtenaren over de verbetermogelijkheden die wij zien.

Hoogachtend,

Thomas Bruning

Algemeen secretaris, Nederlandse Vereniging van Journalisten

Corine de Vries

Voorzitter, Genootschap van Hoofdredacteuren

Débora Votquenne

Voorzitter, Vereniging van Onderzoeksjournalisten

Ruth Kronenburg

Directeur, Free Press Unlimited

Herman Wolswinkel

Directeur, NDP Nieuwsmedia

